

УДК 821.111(73)"16"

DOI <https://doi.org/10.32782/2522-4077-2024-209-42>

ОГЛЯД АМЕРИКАНСЬКОЇ РЕВОЛЮЦІЙНОЇ ПОЕЗІЇ

REVIEW OF AMERICAN REVOLUTIONARY POETRY

Пилинський М. Я.,*orcid.org/0000-0002-4771-1294**аспірант кафедри української літератури,
компаративістики і грінченкознавства**Київського столичного університету імені Бориса Грінченка*

У цій статті досліджується роль американської революційної поезії як відображення соціально-політичних трансформацій під час Американської революції. Ми вважаємо, що аналіз цього жанру може висвітлити панівний політичний клімат, який живив революційні настрої. Однак у вивченні цього масиву творів існують проблеми, оскільки багато віршів залишаються анонімними, а їх датування часто неточне.

Незважаючи на ці методологічні обмеження, це дослідження досліджує чільні постаті, основні теми та особливості ранньої американської революційної поезії. У статті розглядаються два основних жанри: (1) революційні пісні та балади, що в основному підбадьорювали та збурювали маси та (2) політична сатира, яка використовувалась як важливий інструмент критики політики влади метрополії. Такі пісні, як «The Battle of the Kegs» (Hopkinson) і «Yankee's Return from Camp», є прикладом першого, використовуючи просту, але привабливу мову, щоб об'єднати та надихнути націю, що розвивається. Жанр політична сатири представлений авторами із обох політичних таборів – прибічників короля (лоялістів) та революціонерів (патріотів). У статті більш докладно розглядається політична сатира поетів-патріотів Джона Трамбула, Френсіса Гопкінсона, Томаса Пейна та поета-лояліста Джонатана Оделла.

Стаття вказує на особливості риторики обох сторін революції у своїх поетичних творах. Поети розглядали конфлікт через призму моральних цінностей та постійно апелювали до честі, справедливості, правди, мужності, свободи, законів тощо. Стаття подає конкретні приклади таких поетичних текстів. А також більш детально розбирає вірш Томаса Пейна «The Liberty Tree» для кращого розуміння.

Автор також зазначає, що хоча літературна цінність ранньої американської революційної поезії, можливо, з часом зменшилася, її історичне значення зберігається. Ці праці функціонують як першоджерела, даючи важливе уявлення про політичні та соціальні ідеології, які підживлювали Американську революцію. Завдяки їх дослідженню ми глибше розуміємо дух супротиву, прагнення до свободи та загальні культурні й моральні уявлення, які зрештою призвели до становлення та утвердження США.

Ключові слова: поезія, американська революція, Ф. Френо, Т. Пейн, Дж. Оделл.

This article examines the role of American revolutionary poetry as a reflection of socio-political transformations during the American Revolution. We believe that the analysis of this genre can shed light on the prevailing political climate that fueled revolutionary sentiments. However, there are problems in studying this body of works, as many poems remain anonymous and their dating is often inaccurate.

Despite these methodological limitations, this study explores prominent figures, major themes, and features of early American revolutionary poetry. The article examines two main genres: (1) revolutionary songs and ballads, which mainly encouraged and agitated the masses and (2) political satire, which was used as an important tool to criticize the policies of the metropolitan authorities. Songs like «The Battle of the Kegs» (Hopkinson) and «Yankee's Return from Camp» exemplify the former, using simple yet catchy language to unite and inspire a growing nation. The genre of political satire is represented by authors from both political camps – supporters of the king (loyalists) and revolutionaries (patriots). The article examines in more detail the political satire of the patriot poets John Trumbull, Philip Freneau, Francis Hopkinson, Thomas Paine, and the loyalist poet Jonathan Odell.

The article points out the peculiarities of the rhetoric of both sides of the revolution in their poetic works. Poets considered the conflict through the prism of moral values and constantly appealed to honor, justice, truth, courage, freedom, laws, etc. The article presents specific examples of such poetic texts. And also analyzes Thomas Paine's poem «The Liberty Tree» in more detail for better understanding.

The author also notes that while the literary value of early American revolutionary poetry may have diminished over time, its historical significance remains. These works function as primary sources, providing important insight

into the political and social ideologies that fueled the American Revolution. Through their study, we gain a deeper understanding of the spirit of resistance, the desire for freedom, and the general cultural and moral ideas that ultimately led to the formation and establishment of the United States.

Key words: poetry, American revolution, Ph. Freneau, T. Paine, J. Odell.

Постановка проблеми. У зв'язку з російсько-українською війною в Україні знову стала актуальна громадянська та комбатантська лірика. До цього жанру звертаються сучасні українські поети. Вважається, що культура формує політичні реалії країни. Зокрема, цей сентимент лаконічно сформулював впливовий американський політичний коментатор Ендрю Брайтбарт «Політика є вниз за течією від культури» [16]. Тож, проаналізувавши становище сучасної української літератури можна зробити певні висновки стосовно нашого політичного майбутнього. Та перед тим як зробити це варто спершу поглянути на літературу країни у час, коли вона перебувала у схожих обставинах та подивитись на її подальший політичний розвиток. Сполучені Штати Америки стали врешті незалежною державою, а тогочасне населення стало американською нацією у результаті війни за свою незалежність. Так само як Україна бореться за свою незалежність сьогодні. Ми знаємо загальні наслідки американської війни за незалежність, тож варто поглянути на культуру, що її водночас описувала та формувала. На основі цього дослідження можна буде проводити наступні дослідження у напрямку дослідження української культури та її наслідків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним з останніх досліджень, 2023 року, на тему політичної поезії часів американської революції є розділ 4 під назвою «The Politics and Poetics of Revolution» у книзі «The Cambridge Companion to American Poetry and Politics since 1900» авторства Марка Стівена стосовно революційної поезії в США загалом, фокусуючись на аспекті сприйняття американцями революційних подій як чогось чужоземного [19]. Стаття 2015 року індонезійського дослідника зосереджується виключно на творчості одного поета того періоду – Філіпові Френо [12]. До вітчизняних наукових потуг з теми можна зарахувати навчальний посібник 2023 року Людмили Аннісімової «Американська література: від витоків до доби реалізму», де є розділ про революційну літературу, у якому згадано про Філіпа Френо [1]. Наталія Висоцька у 2019 році досліджувала вплив творчості Шекспіра на американську революційну літературу [2].

Метою цього дослідження є загальний огляд ранньоамериканських поетичних текстів в контексті становлення та утвердження американської нації та виявлення загальних полемічних рис. Саме тому тексти будуть підібрані з огляду на їхнє відношення до американської революції 1765–1783 років. А також поетичні тексти перших десятиліть опісля революції, які стосуватимуться цієї тематики, включно із англо-американською війною 1812–1815 років, як завершенням цього процесу становлення та утвердження нації.

Джерелами цього дослідження є сучасні тому періоду поетичні тексти авторів Френсіса Гопкінсона, Філіпа Френо, Джона Трабула, Джона Дікінсона, Френсіса Скота та інших авторів. Також згадуватимуться певні тексти, автори яких є невідомі, як «Stamp Act Repeal» (1766) чи «The Parody upon a Well-Known Liberty Song» (1768) тощо. Науковими джерелами цієї статті є наукові розвідки та підручники з історії американської літератури, що були написані якнайближче до подій, які нас цікавлять. Це зумовлено двома причинами. Першою причиною є те, що навіть дослідники того періоду вказують на брак якісного матеріалу, який витримав випробування часом. Вони висловлюють сумніви щодо доцільності висвітлення життя й творчості того чи іншого автора. Тож сучасні розвідки на тему ранньоамериканської поезії містять ще менше інформації про маловідомих авторів та більше зосереджуються на кількох видатних фігурах. Ще однією причиною звернення до старіших наукових розвідок є те, що часто вони і є джерелами для сучасних досліджень, тож ця робота таким чином пропускає сучасного посередника та зосереджує увагу на матеріалах ближчих до першоджерел.

Перші ніж перейти до тексту статті, варто зауважити, що так само, як не всі тексти мають відомих авторів, не всі тексти мають доконечно відомі дати написання чи публікації. Тож датування у цій статті у певних випадках є приблизним і спирається на події, яким присвячені ці тексти. Однак це датування не є нашим і береться із відповідних збірок літературних текстів де ці приблизні дати розставлені укладачами.

Виклад основного матеріалу. Укладачі розвідок на тему історії американської літератури сходяться на думці, що ранньоамериканська поезія значним чином була залежною від материнської англійської поезії. Зокрема вона перебувала під значним впливом творчості англійського поета Александра Поупа (1688–1744). Поуп зробив прорив у англійській поезії реформувавши підхід до римування та ритму, а також переклавши «Іліаду» та «Одіссею» Гомера на той момент сучасним англійським віршем. Саме із передвістям революції починають з'являтися оригінальні тексти за змістом та духом. Себто, щойно колонії починають свій рух на виокремлення від батьківщини Британії, у них з'являється власна література. Першими зразками ранньоамериканської поезії є революційні пісні та балади. Із точки зору поетичної якості вони були прості та невігадливі. Американські дослідники у характеристиці тієї поезії зокрема вживають слово «doggerel», що українською мовою словник перекладає тільки як «поганий вірш», але насправді має більш конкретне значення нескладного, грубого вірша із ламаною та вільною римою, часто із бурлескним та (поганим) гумором.

Із іншого боку, завдяки своїй простій римі, словам та мелодиці вони легко запам'ятовувались, що дозволяло їм швидко ширитись поміж мас. Тож, там, де ці революційні твори бракували майстерності, вони надолужували у своїй утилітарності. Адже основною їхньою метою було ефективно збудити маси, згуртувати, підняти моральний дух та змотивувати до рішучих дій. Саме через ці дві причини – рудиментарність та утилітарність – ранньоамериканська поезія наразі є позабутою, хоч тоді була й надзвичайно популярною.

Найчастіше літературознавці згадують балади «The Battle of the Kegs» (1778) Френсіса Гопкінсона, «The Fate of John Burgoyne» (1777), «Bold Hawthorne», «Brave Paulding and the Spy» (1783), а також «Ballad of Nathan Hale» (1776), «The Cow Chase», «Hail Columbia» (1798) Джозефа Гопкінсона, «Adams and Liberty» Роберта Пейна та «Columbia» (1778) Тімоті Двайта. Натепер усього два твори того періоду й досі є загально пізнаваними. Це «Yankee's Return from Camp» на мотив «Yankee Doodle» (1775) та «Star-spangled Banner» (1814) Френсіса Скота. Перша є навіть зараз популярною патріотичною піснею та офіційним гімном штату Коннектикут. А друга у 1931 році стала гімном США. Хочемо підкреслити, що з усіх поетичних творів, лише кілька витримали випробування часом та досі відомі на широкий загал.

Іншим популярним поетичним жанром часів революції була політична сатира. Вона також походила від англійської сатири, основними представниками якої були Джон Драйден (1631–1700) та вже згаданий Александер Поуп. Так само, як Поуп пізніше, Драйден був впливовою фігурою у англійській (а врешті й у англломовній) літературі. Саме він своєю творчістю зробив александрійський вірш чи не основним розміром англійської поезії. А також, що важливіше для нашої розвідки, розкрив силу політичної сатири своєю творчістю на захист тодішнього короля Чарльза II. Тож, коли настав час британським підданам в Америці стати вже у опозицію до свого короля, Георга III, вони також послуговувалися цим жанром.

Як у випадку із баладами, ранньоамериканська політична сатира також загалом не витримала перевірки часом, на думку дослідників. Найвідомішими авторами на стороні революції, патріотами, були Джон Трамбул, Френсіс Гопкінсон (1737–1791) та Філіп Френо. На боці ж лоялістів, противників революції, найвідомішими іменами були Джонатан Оделл (1737–1818) та Джозеф Стенсбурі (1742–1809).

Оскільки поети того періоду часто пробували писати у різних жанрах, ми схарактеризуємо той період фокусуючись на конкретних авторах. Одним із найвпливовіших поетів-патріотів був Френсіс Гопкінсон. Він здобув освіту в Єлі у 1771 році. За життя він встиг попрацювати

шкільним вчителем, капітаном морського судна, поетом, редактором кількох видань та суддею. Гопкінсон також був членом конгресу 1776 року та підписантом декларації про незалежність. Він найкраще був схарактеризований Джоном Адамсом (1735–1826) у листі до своєї дружини від 21 серпня 1776 року. Адамс описував Гопкінсона як високоосвіченого чоловіка, поета та художника, дотепного та винахідливого, сповненого цікавістю, благородного, добре вихованого та компанійського [8]. У час революції він був членом Континентального Конгресу.

Його художня спадщина налічує три прозових сатиричних твори – «A Pretty Story» (1774), «A Prophecy» (1776), та «The New Roof» (1778) та вважаються цінним доробком тих часів. Натомість його поетична творчість вважається «дилетантською» [6, с. 70]. Гопкінсон писав вірші-наслідування Джона Мільтона, пісні, гімни, байки, римовані епітафії та навіть весільні промови у віршах.

Та увійшов він у історію американської літератури революційної доби за свою політичну баладу «The Battle of the Kegs». Цей твір описує події 6 січня 1778 року у бухті Філадельфії. Американські революціонери намагалися потопити британські кораблі саморобними пороховими бочками. Спроба загалом провалилася і жоден корабель не було потоплено, але британці витрали кілька днів на очищення бухти від небезпечних мін. Навіть такий результат позитивно вплинув на бойовий дух революціонерів. А Гопкінсон у по доброму глузливий та веселий манір закріпив це патріотичне почуття увіковічнивши цю «битву».

Дослідники також зазначають, що інша його римована сатира теж заслуговує на увагу. Своєю влучністю гостротою та збуренням громадськості його сатира вважається деякими дослідниками кращою за сатиру Ювенала (1–2 століття н.е.) чи Александера Поупа [14, с. 164].

Іншим відомим сатириком того часу був Джон Трамбул (1750–1831). Він народився у сім'ї священника. Батько у віці тринадцяти років відправив його вчитися до Єльського коледжу. Там Трамбул завершив навчання здобувши освіту юриста, що було досить поширено на той час. Трамбул також був приватним вчителем кілька років після університету. В цей час, у віці усього 22 років, він написав сатиричну поему стосовно системи освіти. Цей твір називався «The Progress of Dulness» (1772–1773). Зокрема він висміював те, що тодішні учні-студенти читали древніх письменників без жодної чіткої мети чи явної вигоди, без відчуття краси тієї літератури, хором повторюючи завчене на заняттях. Але також він зауважував, що у процесі вивчення грецької та латинської мов, учні-студенти забували власну англійську [20, с. 17].

Джон Трамбул спрямовував власну сатиру не тільки на тему освіти, він також відомий політичною сатирою висміюючи британців та британську армію. Його поема «McFingal» (1775) на 1500 рядків була потужним інструментом революції, оскільки вона висміювала британський уряд і його прихильників. Ця сатира була популярною серед фермерів, які були незадоволені британським правлінням. Вона змушувала сміятися із ворога принижуючи його, що мотивувало фермерів вступати до армії та боротися за свою незалежність [11, с. 95]. Протягом років Трамбул дописував свою поему. Він врешті розділив цю першу частину 1775 року на 2 та дописав ще дві частини. Завершений твір вийшов друком у 1782 році.

Не зважаючи на успіх та якість цієї сатири, дослідники зазначають, що як і більшість ранньоамериканської літератури, цей твір також був деривативним. Він часто наслідує англійський твір столітньої давнини «Hudibras» (1663–78), також сатиричну поему. Ключовою відмінністю було те, що автор англійської поеми Семюель Батлер (1613–1680) підтримує цим твором королівську владу, натомість Трамбул спрямовує свою сатиру супроти короля та його прибічників (лоялістів). Одна із колізій у поемі зображає хороброго захисника стовпа свободи. Він зі зброї мав тільки лопату, але це не завадило йому перемогти британського солдата озброєного мечем. У цей твір автор вклав потужний символ американської війни за незалежність. Стовп свободи був високим дерев'яним стовпом, увінчаним фригійським ковпаком, символом свободи та республіканізму. Ці стовпи стояли тоді по всіх колоніях та служили потужними точками об'єднання та візуальними репрезентаціями непокори колоністів проти британського

правління. Їх ставили зокрема на площі, аби нагадувати усім про боротьбу, а також під цими стовпами можна було записатися до континентальної армії.

Варто також зазначити, що Трамбул у «McFingal» виступає супроти монархії, висміюючи її. Однак він не критикує націю загалом, а лише виступає проти тодішнього британського уряду, чий рішення призвели до війни через хиби мислення та брак здорового глузду. Автор у творі говорить про англійську націю та її участь у війні, але акцент на тому, що нація була втягнена у цю війну. Зрештою, поема також дещо висміює й деякі недоречності й огріхи тодішньої континентальної армії та її провідників [20, с. ix].

Варто також згадати поетів-лоялістів. Найбільш знаковими були Джозеф Стенсбурі та Джонатан Оделл. Хоч, звісно були й інші, як наприклад Джон Кемп (невідомо–1792), Уільям Хоув (1729–1814), Соум Дженінс (1704–1787), Джон Ф. Д. Сміт (1745–1814) та інші. Також велика кількість віршів публікувалася у газетах без зазначення автора. Про усіх цих авторів мало що відомо. Це зокрема пояснюється тим, що американська історіографія не надто цікавилась тими, хто виступав супроти революції та врешті відділення колоній у незалежну державу. Водночас британська історіографія також майже не згадує цих вірних підданих. Ба більше, єдині дві збірки віршів поетів-лоялістів були випущені у 19 столітті у США, а не у Британії. Укладач одного з цих видань у передмові робить спробу пояснити чому сталося саме так. Він пише, що війна між їхніми країнами вже давно позаду і вже навіть не залишилося й живих свідків тих подій, тож можна і варто зберегти будь-яку пам'ять про ті події – чи то авторів-патріотів чи лоялістів. Він також вказує, що не зважаючи на те, що британці один час мали на меті написати власну докладну історію революційних подій, врешті облишили цей задум [17, с. iv–vii].

Та незважаючи на те, що їм приділяється мало уваги натепер, їхні тексти також заслуговують на увагу, якщо метою є загальний огляд політичної поезії того часу. Звернемо увагу виключно на творчість Джонатана Оделла, як найбільш продуктивного та впливового поета-лояліста. Найбільш знаковими віршами Джонатана Оделла були «The American Times» (1780), «The Congratulation, a Poem» (1779) та «The Word of Congress» (1779). «The American Times» є найдовшим і, можливо, найвідомішим віршем Оделла. Він його опублікував під псевдонімом «Камілло Керно». Вже тільки епіграф до цього тексту вказує на ставлення Оделла до революційних подій. Оделл використовує рядок із поезії римського поета Ювенала – *Facit indignatio versum* (прибл. «він створює куплет обурення»). Джонатан Оделл використовує цей сатиричний вірш у в трьох частинах для критики Континентального конгресу, американської армії та всього революційного руху. Загальний сентимент лаконічно сформульований у перших рядках [18, с. 1]:

When foul Sedition skulks no more conceal'd,
But grasps the sword and rushes to the field;
When Justice, Law, and Truth are in disgrace,
And Treason, Fraud, and Murder fill their place.

Оделл усіяко висловлює зневагу до патріотів, характеризуючи їх яко заколотників. Виокремлює автор лідерів повстання – Джорджа Вашингтона (військового та політичного очільника) та Томаса Пейна (1737–1809) (головного політичного ритор). Автор також обурюється, що американці своїми діями відкидають свободу та віддають себе у руки тиранії Континентальному конгресу, що натепер звучить дуже іронічно [18, с. 1–37]. Інші, згадані нами вірші є достатньо схожі. Його «The Congratulation, a Poem» є також сатирою, у якому він глузливо вітає Континентальний конгрес за їхні нібито «досягнення». Він зображує революціонерів у негативному світлі, маючи на меті підірвати їхню довіру та громадську підтримку. Найбільше автор висміює військові невдачі противника, а саме невдале залучення французького військового флоту під командуванням адмірала Шарля Д'естена (1729–1794) у 1778–79 роках [17, с. 45–50]. Третій згаданий вище вірш «The Word of Congress» також є політичною сатирою. Він також націлений на Континентального конгрес. Вірш висміює заяви конгресу як порожні

обіцянки та пропаганду. Цей вірш, зокрема примітний тим, що автор прямо називає деяких членів конгресу на ім'я, серед них – Тімоті Метлак (1736–1829), Уільям Кармайкл (1739–1795), Чарльз Томпсон (1729–1824) та інші. Оделл протиставляє якими шанованими були ці люди до революції, та якими ганебними зрадниками вони стали тепер. Не оминає Оделл у своїй інвективі навіть капелана конгресу преподобного Георга Дафілда (1732–1790) [18, с. 38–55].

Однак Джонатан Оделл писав не тільки політичну сатиру. Вірш «Ode for the New Year» (1780) є також політичним, однак сповнений надії на майбутнє та патріотизмом. Він прославляє Британську імперію та її потенціал у поширенні свободи та просвітництва у світі [17, с. 58]:

Rise Britannia, rise bright star!
Spread thy radiance wide and far!

Оделл не забуває про війну і навіть називає причину цього повстання. На його думку, життя в Британії та зокрема у колоніях було таким блаженним, що це засліпило їх, та дало можливість зміцнити честолюбству. А це врешті й призвело до заколотів супроти корони.

Після цієї короткої загальної характеристики основних поетів того часу із обох боків, варто вказати на ознаки творчості того періоду. Цікавим є те, що ці ознаки є притаманними обом сторонам цієї (врешті) війни, яко патріотам, так і лоялістам. Цими ознаками є особистості авторів, обґрунтування конфлікту та звернення до загальнолюдських (християнських) чеснот.

Усі відомі нам поети того часу були високоосвіченими та релігійними людьми. Вони усі здобули першокласну освіту або у Єлі, або у іншому престижному навчальному закладі, або ж удома від приватних вчителів. Винятком, звісно ж, був Бенжамін Франклін, який навчив себе сам вже у більш дорослому віці.

Це не є достеменно розвідка тогочасної системи освіти та її впливу і бажаючі зможуть ознайомитись із темою більш детально [3; 10], однак все ж варто вказати на певні моменти. Освіта цих митців зумовила їхні обширні знання із права, історії (Британії та часів античності, зокрема), історії літератури, знання грецької та латинської мов тощо. Ці всі знання впливали на осмислення подій. Знання з права дозволяли аналізувати політичні стосунки з метрополією. Знання історії давало змогу порівнювати ці стосунки із іншими подіями, а також чіткіше бачити наслідки тієї чи іншої політики. Знання класичних мов та літератур цими мовами (художніх та не тільки) зумовлювало продовження історичної тяглості грецької та римської політичної та культурної традиції, а отже й впливало на поетичну творчість.

Освіта також вплинула на їхню релігійність. І під цим я не маю на увазі їхню приналежність до певної деномінації чи те як вони слідували певним християнським обрядам. Я маю на увазі їхнє світоосмислення. На той час суспільство, а отже й школа, виховували дітей із точки зору християнської моралі [12]. У межах нашої статті варто тільки зазначити, що це впливало на сприйняття світу крізь призму основних християнських моральних чеснот – справедливність, стійкість, розсудливість, поміркованість, віра, надія, любов.

Тож, освіта формувала особистість поетів, їхнє світобачення, а отже й формувало осмислення (врешті) війни через призму християнських чеснот, що чітко прослідковується у їхній творчості. Так, очевидно, у тогочасній поезії є частими згадки про біблійних персонажів та біблійні події, найчастіше, звісно, про Бога та сатану – «American Taxation» (1765), «A Parody upon a Well-known Liberty Song» (1768), «The Times» (1776), «Common prayer for the times» (1776), «A Hymn» (1778), «A Prophecy» (1779), «The Cow Chase» (1780) тощо [15].

Також обидві сторони апелюють до вищезгаданих християнських цінностей. Лоялісти – «Liberty's Choice» (1776), «Stanzas» (1776), «The Word of Congress» (1779), «A Pasquinade» (1780), «The American Times» (1780), «A Song» (1781), «Hymn for the Loyal Americans» (1782) «God Save the King» (с. 1783) тощо (Sargent, 1857). Та патріоти – «The Gentle Shepherd» (1766), «The Parody Parodized» (1768), «The Irishman's Epistle» (1775), «A New War Song» (1776), «Saratoga Song» (1777), «To Washington» (1778), «Old England» (1778), «The Present Age» (1779) тощо [15].

Але також, загалом політична поезія того часу у своїй риториці спирається на честь, мужність, справедливість, гідність, щедрість, мужність, благочестивість, вірність, свободу, готовність віддати життя за цю свободу та інших загальнолюдських моральних цінностей.

Задля ілюстрації розглянемо один вірш більш детально. Це вірш «The Liberty Tree» (1765) авторства Томаса Пейна (1737–1809). Томас Пейн був одним із батьків засновників США. Він написав такі впливові політичні твори, як *Common Sense* (1776) та *Age of Reason* (1794). Його політичні тексти вплинули на зародження та становлення американської держави. Конкретно у *Common Sense* Пейн закликає почати процес відділення від Британії збройним шляхом та обґрунтовує законність та необхідність такого розвитку подій. Його художній відбиток також є важливим.

Вірш «The Liberty Tree» [15, с. 18–20] оповідає про те як богиня свободи спустилася на американську землю та посадила дерево свободи. Це дерево об'єднувало людей аж поки королі та тирани не почали засягати на нього та намагатися розсварити людей. Тож тепер людям треба це дерево свободи боронити разом. Вірш є реакцією на новий податковий закон, згідно з яким уся друкована продукція обкладалася податками, включно з гральними картами, нотаріальними документами, борговими розписками, обгортках та наклейках на харчових продуктах тощо. Цей закон був одним із ключових моментів, що призвели до війни адже він порушував право на приватну власність та самоврядування [15, с. 18]. Цей закон вважався таким, бо був прийнятий на рівні Британського Парламенту в обхід законодавчих органів колоній, хоч й стосувався оподаткування та розподілення податків. Ці податки йшли не на розвиток колоній, а на підтримку британських військових у різних місцях квартирування. Тож, назва та тема вірша про свободу апелюють навіть не про фізичну свободу (як антонім до рабства) чи свободу політичну (колоній від метрополії), а про економічну свободу, себто про право на приватну власність (згідно британських законів та законів природи). Це вказує на певний рівень осмислення світу. Не на основі «хороший-поганий», а на основі складних правових та економічних засад.

У вірші Пейн пише, що це дерево свободи притягало до себе людей різного походження із різних куточків світу. І незважаючи на їхні відмінності вони всі об'єдналися як брати навколо свободи. Саме заради неї вони сюди приїжджали та об'єднувались [15, с. 19].

Unmindful of names or distinctions they came,
For freemen like brothers agree

Третій куплет описує, як під цим деревом люди жили не переймаючись жадобою золота чи слави. Ці люди тяжко працювали та відправляли труди праці у Британію. Вони також проливали свою кров у її (не своїх) битвах за владу. Але усе це було того варто, вони й не думали скаржитись, адже вони це насправді робили заради честі дерева свободи. Іншими словами вони розуміли, що за свободу потрібно платити, її треба здобувати. Тож підтримуючи власну державу, вони зумовлювали власну свободу [15, с. 19].

Her battles they fought, without getting a groat.
For the honor of Liberty Tree.

І в останньому куплеті Пейн описує, як усі тиранічні сили, король, палата лордів та палата громад намагаються тепер знищити це дерево, цього захисника людей. Тож Пейн закликає усіх жителів колоній ставати до зброї та разом захищати «наше дерево свободи», себто їхню свободу.

У цьому вірші присутні не усі елементи притаманні тому періодові, але він добре ілюструє виважене та реалістичне ставлення до свободи, як до складного політичного явища, а не просто «волі-вольної» без причин та наслідків. Також бачимо повагу до попередніх поколінь та державних устроїв («like the patriarchs of old» [15, с. 19]), чию славу державницьку традицію американські колоністи наслідують (а згодом і розвинуть). Є поважливе ставлення до держави та її ролі у житті людей, якщо держава виконує свої обов'язки. А отже є й розуміння обов'язків громадян та держави. Умовно кажучи, обов'язками громадян є – працювати та воювати, а дер-

жави – захищати своїх громадян, аби ті могли працювати та жити власним життям. Коли ж держава полишає свої обов’язки чи переступає межу дозволеного, вона стає тиранічною. Себто немає святості держави чи правителів. Вищим законом від законів держави є природне право, про яке писали філософи доби просвітництва, найвпливовішими з яких на американську революцію були Джон Локк (1632–1704) та, власне, Томас Пейн. Також є мотив дружби та братерства, об’єднання людей на основі спільних моральних принципів зі свободою на чолі та заради спільності.

Лоялісти мислили схожим чином. Для прикладу наведемо іще раз вже згадані два рядки із вірша Джонатана Оделла «American Times» [18, с. 1]:

When Justice, Law, and Truth are in disgrace,
And Treason, Fraud, and Murder fill their place.

У цих рядках автор також мислить моральними категоріями. Оделл протиставляє справедливість, закон, правду зраді, шахрайству та вбивству. Звісно, дотримання моральних чеснот кожна сторона приписувала собі, а їх порушення – протилежній стороні. Однак, з’ясування правоти не є метою нашого дослідження.

Висновки. Дослідники, дивлячись на американську літературу, зазначають, що період американської революції, не був періодом якісної літератури. Однак вони визнають, що він заклав фундамент до подальшого розквіту американської літератури та її тріумфу у 19 та 20 століттях. Ранньоамериканська література була слабкою та деривативною, однак це не завадило їй апелювати до людських почуттів та прагнення справедливості, правди, чесності, свободи та інших чеснот. Ця література була утилітарною, але саме це потрібно було у час повстань, що згодом переросли у війну за незалежність та народження нації.

Подальше дослідження зосередиться на більш детальному описі того, як осмислення цими поетами світу кризь призму чеснот сформувало літературний контекст того часу. Більш докладно буде описана більша кількість поетичних політичних текстів. Це буде зроблено, зокрема, із метою порівняльного аналізу із сучасною українською поезією на тему війни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Анісімова Л. Американська література: від витоків до доби реалізму. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. 124 с.
2. Висоцька Н. «Шекспірівський чинник» формування американської ідентичності в ході війни за незалежність США. Національна ідентичність в мові і культурі: збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Шостак. Київ: Талком, 2019. С. 16–23.
3. Пилинський Я. Від нації мігрантів до нації громадян. Як американська освіта створила американську націю: наукове видання / наук. ред. Н. Г. Ничкало. Київ: Стилос. 2016. 324 с.
4. Abbott E. *American literature papers*. Boston: Lothrop Publishing Company. 1896. 134 p.
5. Abernethy J. W. *American literature*. New York: Maynard Merrill. 1902. 524
6. Boynton P. H. *A history of American literature*. Ginn and Company. 1919. 530 p.
7. Boynton P. H. Webster F. M. Sherburn G. & Jones H. M. *American poetry*. C. Scribner’s Sons. 1918. 746 p.
8. Butterfield L.H., ed. *Adams Family Correspondence. Vol. 2*. Cambridge, Mass.: Belknap Press of Harvard University Press. 1963. 490 p.
9. Finnis J. M. *Natural Law and Natural Rights*. Reprinted with corrections ed. Clarendon Press 2004. 425 p.
10. Gutek G. *An Historical Introduction to American Education*. Waveland Pr Inc; 1990. P. 47–51.
11. Halleck R. *History of American Literature*. American Book Company; 1911. 438 p.
12. Jeynes W. *American Educational History: School Society and the Common Good*. SAGE Publications; 2007. 469 p.
13. Junaidi J. *Philip Freneau literary reactions to the American revolution: A study of selected poems*. International Journal of English and Literature. 2015. 6(2). P. 31–37. DOI: 10.5897/IJEL2014.0655
14. Knapp S. L. *Lectures on American literature with remarks on some passages of American history*. E. Bliss. 1829. 308 p.

15. Moore F. *Songs and ballads of the american revolution*. New York: D. Appleton & Company. 1855. 418 p.
16. Rothschild D. *Policy Is Also Downstream of Culture*. Discourse. 2021, June 03. URL: <https://www.discoursemagazine.com/p/policy-is-also-downstream-of-culture>.
17. Sargent W. *The loyal verses of Joseph Stansbury and Doctor Jonathan Odell relate to the American revolution*. Albany: J. Munsell. 1860. 234 p.
18. Sargent W. *The Loyalist Poetry of the Revolution*. Philadelphia: Collins Printer. 1857. 246 p.
19. Steven M. *The Politics and Poetics of Revolution*. The Cambridge Companion to American Poetry and Politics since 1900. Chapter 4, Cambridge: Cambridge University Press. 2023, P. 69–85.
20. Trumbull J. *The poetical works of John Trumbull*, D. Samuel G. Goodrich. 1820. 248 p.